

b) El règim jurídic

LA QÜESTIÓ LINGÜÍSTICA EN ELS PRIMERS PASSOS DEL PROCÉS DE REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA (1999-2003)

Jordi ARGELAGUET I ARGEMÍ

Professor titular del Departament de Ciència Política i Dret Públic
Universitat Autònoma de Barcelona
jordi.argelaguuet@uab.cat

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

1. INTRODUCCIÓ

El procés de reforma de l'Estatut d'autonomia ha ocupat bona part del debat polític de Catalunya en els darrers anys. Els partits i la resta d'actors polítics hi han esmerçat molta energia i dedicació. Aquesta percepció es reforça quan hom s'adona que l'inici d'aquest procés, d'una manera ja formal, es troba en el debat d'orientació política del Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya que tingué lloc els dies 3, 4 i 5 d'octubre del 2000. En aquell debat, el president Pujol, que estava governant en minoria amb el suport parlamentari del PP des de les eleccions de l'any 1999, va rebutjar un pacte de govern amb ERC. Una primera conseqüència immediata va ser que els tres grups parlamentaris d'esquerres, el del PSC-Ciutadans pel Canvi, ERC i ICV, van presentar una proposta de resolució conjunta en la qual es plantejava la voluntat d'iniciar el procés de reforma de l'Estatut. Aquesta proposta va ser rebutjada per la majoria parlamentària de CiU i el PP, però al cap de pocs dies, el 14 de novembre, el mateix Parlament decidia posar en marxa una Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern, amb l'objectiu d'analitzar l'estat de l'autogovern i explorar les vies possibles per al seu aprofundiment. Al cap de dos anys, la Comissió enllestia els treballs i arribava a la conclusió que calia iniciar la reforma de l'Estatut. A aquesta tasca s'hi va dedicar el Parlament sorgit de les eleccions

de novembre del 2003. Al cap de tres anys, el 18 de juny de 2006, el poble de Catalunya va aprovar en referèndum el text del nou Estatut.

En els pàgines següents, s'exposen els primers passos del procés de reforma de l'Estatut, fent especial esment a allò referit a la qüestió lingüística. El període cronològic va des dels primers antecedents (l'aprovació de la Llei de política lingüística el 30 de desembre de 1997) fins a les eleccions legislatives catalanes de novembre del 2003. L'objectiu és descriure i analitzar quines són les propostes partidistes que hi ha respecte al règim lingüístic que es vol que reculli el nou Estatut. Per això es tenen en compte, sobretot, els documents que han estat material de treball de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern que es va constituir el novembre del 2000 i que va estar treballant fins al novembre del 2002, quan va acabar la seva feina i va aprovar un informe sobre la qüestió que en justificava la creació. Els documents consultats són les primeres aportacions dels partits a la Comissió, els dictàmens demanats als experts en dret constitucional, dret administratiu i ciència política, el text final d'aquesta Comissió, les reserves o observacions que mantenen els diferents grups parlamentaris i, finalment, les respectives propostes que, de cara ja al redactat d'un nou Estatut d'autonomia per a Catalunya, fan els diferents partits. A través de tots aquests documents, hom pot veure ben clarament quines posicions defensen els partits, quins punts d'acord i quins de discrepància tenien.

L'exposició d'aquest procés està organitzada en tres grans apartats. En el primer, es fa un comentari dels antecedents immediats, des de la Llei de política lingüística de 1998 a les conseqüències dels resultats de les eleccions legislatives espanyoles del 2000. En el segon, s'entra directament en matèria i s'analitza el nucli de l'inici del procés de reforma de l'Estatut. En aquest apartat es detalla la creació, el funcionament i els resultats de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern; els treballs de la Comissió d'Estudi sobre les Qüestions Lingüístiques i, en tercer lloc, la constitució de la ponència per a la reforma de l'Estatut. Finalment, la tercera part i darrera, està dedicada a unes breus conclusions finals.

2. ELS ANTECEDENTS IMMEDIATS: DE LA LLEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA DE 1998 A LES CONSEQÜÈNCIES DELS RESULTATS DE LES ELECCIONS LEGISLATIVES ESPANYOLES DEL 2000

a) *El debat sobre la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística*

Per entendre l'abast dels debats parlamentaris de reforma de l'Estatut pel que fa a les qüestions lingüístiques cal remuntar-se al procés d'elabora-

ció de la vigent Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. En aquells moments, els grups parlamentaris —i les sensibilitats polítiques que representen— es van enfrontar al Parlament i als mitjans de comunicació sobre què s'havia de fer, i com, per posar en pràctica una política lingüística més eficaç en la consecució de l'objectiu de l'anomenada *normalització lingüística* de la llengua catalana a Catalunya.

Al seu torn, el procés d'elaboració de la Llei de política lingüística esmentada s'ha d'ubicar a partir dels resultats de les eleccions legislatives catalanes de 1995. Aquell any el repartiment d'escons va ser el següent: CIU va obtenir 60 escons (40,95 % dels vots vàlids); el PSC-PSOE, 34 escons (24,88 %); el PP, 17 escons (13,08 %); ERC, 13 escons (9,49 %), i, finalment, IC-V, 11 escons (9,71 %). Per tant, CIU, tot i perdre la majoria absoluta que havia tingut des del 1984, podia governar en minoria perquè no hi havia cap majoria alternativa viable sense la seva participació. Amb tot, en l'elecció de la Presidència del Parlament, el PSC-PSOE, el PP, ERC i IC-V van pactar que fos per a Joan Reventós, del PSC. Era una manera que tenien per pal·lesar que CIU ja no podia fer allò que volgués.

Els primers passos d'aquesta legislatura catalana van coincidir amb les darreres setmanes d'un Govern del PSOE a Madrid que, en minoria, havia tingut el suport parlamentari de CIU. Pocs mesos després de les eleccions catalanes, a les eleccions generals del 1996, el PP va guanyar, però sense obtenir la majoria absoluta. Depenia, per governar, del suport de CIU i del PNB. Per tant, tampoc no podia fer allò que volgués: hi havia una majoria absoluta alternativa, que passava per la coordinació de la resta de forces polítiques parlamentàries.

La conseqüència immediata era que el context polític, per la seva fluïdesa, era el millor en molts anys. Hi havia l'oportunitat de moure algunes peces. Per això, CIU va decidir, l'estiu del 1996, tirar endavant una nova llei de política lingüística, una promesa electoral i política de feia anys.¹

El procés d'elaboració d'aquesta llei va ser llarg, amb un debat intens que va superar les fronteres catalanes, i es va cloure el 30 de desembre de 1997, amb l'aprovació de l'esmentada Llei, amb els vots de CIU, el PSC, IC-V i el PI.² En contra de la Llei, encara que per raons diametralment oposades, van coincidir ERC i el PP. La nova Llei era com una actualització de la Llei

1. Vegeu Jordi Argelaguet, *El procés d'elaboració de la Llei de política lingüística*, Mediterrània, Barcelona, 1998.

2. El PI (Partit per la Independència) va ser una escissió d'ERC, l'octubre de 1996, que va estar encapçalada pel fins aleshores secretari general d'ERC, Àngel Colom. Com a resultat d'aquesta escissió, el PI tingué 4 diputats que havien estat elegits a les llistes d'ERC el 1995.

de normalització lingüística de 1983, amb la voluntat d'esgotar el marge que, a criteri del legislador català, permetia el bloc de constitucionalitat espanyol. La negociació dura entre les diverses forces polítiques, en especial, entre les dues majoritàries, CIU i el PSC, va portar a l'aprovació d'una llei que significava un avenç respecte a la del 1983, però que no satisfieia les expectatives dels sectors parlamentaris més maximalistes, representats per ERC.

Durant el llarg procés d'elaboració de la Llei, de més de nou mesos, els partits van poder argumentar àmpliament a favor i en contra de les diferents mesures que es poden prendre en una política lingüística concreta a favor de la normalització dels usos del català. En aquest sentit, el debat de l'any 1997 havia permès que tothom conegués a bastament els posicionaments dels partits, els quals ja s'ho havien dit tot. Així mateix, el debat sobre la Llei de política lingüística havia mostrat els límits, tant de la Constitució com de l'Estatut de 1979.

Després que s'aprovés la Llei, el Govern de la Generalitat l'havia de desplegar, sabent que els sectors contraris o, si més no, reticents a qualsevol política de recuperació de l'ús de la llengua catalana a Catalunya estarien molt atents, a la vegada que disposaven del suport decidit d'un Govern espanyol en mans del PP.

b) *Les eleccions legislatives catalanes de 1999*

La campanya de les eleccions legislatives catalanes del 1999 va estar presidida per l'«acord del Majèstic» (1996), en virtut del qual CIU es va comprometre a donar suport parlamentari al PP al Congrés dels Diputats de Madrid, a canvi d'un seguit d'iniciatives polítiques a favor de l'autonomia de Catalunya i d'una certa concepció de la política econòmica, favorable a la indústria catalana. El PP, a les eleccions legislatives espanyoles del 1996, havia vençut el PSOE, però va quedar lluny de la majoria absoluta. Els escans de CIU i el PNV van permetre que Aznar governés, amb el benentès que tampoc no hi havia cap altra alternativa. El PSOE no podia bastir una majoria alternativa al seu voltant mínimament creïble i políticament viable. I la Constitució espanyola és clara en el procés d'investidura: si no hi ha majoria absoluta a la primera volta, és suficient una majoria simple al cap de dos dies. Si el candidat proposat pel rei tampoc no arriba a aquesta majoria, es torna a iniciar el procés amb un nou candidat a investir com a president del Govern. Tanmateix, hi ha un termini màxim de dos mesos, des de la primera votació d'investidura, perquè el Congrés investeixi un president del

Govern. Si el Congrés no pot prendre cap decisió, la Constitució força la dissolució del Congrés i la convocatòria de noves eleccions. És evident, doncs, que ciu no es podia permetre el luxe de no decantar-se per cap candidat.

El 1999, ciu, encapçalada per Jordi Pujol, s'enfrontava a les sisenes eleccions al Parlament de Catalunya amb la incògnita de saber quin cost electoral li comportaria el suport al PP a Madrid. De fet, el seu suport al PSOE entre 1993 i 1996 ja li havia comportat un retrocés de 10 escons a les eleccions al Parlament del 1995 respecte de les del 1992. El perill que planava damunt de ciu era que la seva majoria minoritària es reduís encara més. Aquest fet obriria una mica més el joc polític a Catalunya i, per tant, donava esperances a la resta de forces polítiques. ERC esperava consolidar el seu espai polític, i superar l'escissió del 1996, que havia desembocat en la creació del Partit per la Independència (PI). El PSC va optar per presentar un candidat amb una projecció pública considerable, amb la voluntat de fer evident que es proposava guanyar les eleccions. El candidat socialista va ser Pasqual Maragall, que havia estat l'alcalde de la Barcelona olímpica, i que disposava del suport d'una plataforma política, Ciutadans pel Canvi, que va acabar configurant una coalició electoral amb el PSC. A més, els socialistes van arribar a un acord amb IC-Verds, de tal manera que el PSC-Ciutadans i IC-V es van presentar amb llistes pròpies i separades a la circumscripció de Barcelona, i conjuntament a les tres altres circumscripcions catalanes. L'objectiu era el de facilitar el triomf de les esquerres. Aquestes tres forces, el PSC, IC-V i Ciutadans, donaven suport a la candidatura de Pasqual Maragall com a president de la Generalitat. Per la seva banda, el PP confiava a guanyar pes a Catalunya, fent valer el fet que estava governant Espanya.

Els resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya de 1999 van ser els següents: ciu va ser la primera força, amb 56 escons (37,70 % dels vots vàlids); el PSC-Ciutadans, 36 escons (30,33 %); la coalició PSC-Ciutadans-IC-Verds, 16 escons (7,52 %); el PP, 12 (9,51 %); ERC, 12 (8,67 %), i IC-Verds, 3 (2,51 %).³

ciu, tot i no obtenir la majoria absoluta, estava en una situació prou còmoda perquè podia bastir-la amb el suport del PP o d'ERC, si és que no

3. Els vots i escons del PSC-Ciutadans i d'IC-Verds corresponen a la circumscripció de Barcelona. Els vots i escons de la coalició PSC-Ciutadans-IC-Verds corresponen a les circumscripcions de Girona, Tarragona i Lleida. Pel fet dels acords preelectorals entre aquests partits, IC-V va tenir 2 escons a les llistes conjuntes, amb la qual cosa va arribar a constituir un grup parlamentari de 5 diputats. Per la seva banda, el PSC-Ciutadans va conformar un grup parlamentari de 50 membres (36 per Barcelona i 14 per Girona, Tarragona i Lleida).

volia arribar a un acord amb el psc-Ciutadans. En tot cas, era impossible políticament una majoria alternativa de tots contra ciu. En totes les combinacions possibles, ciu sempre hi era.

El debat d'investidura de Pujol va palesar que Catalunya estava obrint una nova etapa. El psc (amb Maragall) i icv volien que quedés ben clara l'existència d'un bloc d'esquerres plurals, per la qual cosa calia el concurs d'erc. Així hi hauria un país *normalitzat*, amb unes dretes (ciu i pp) i unes esquerres (psc, ic, erc). ERC es resistia tant com podia a entrar en aquesta dinàmica. Sabent que ciu no era gens partidària de fer un govern amb ERC, però que tampoc no volia aparèixer lligada al pp, els republicans van vendre cara la seva abstenció en la investidura del president Pujol. Poc abans del debat d'investidura, ciu i ERC arribaven a un acord per escrit. ERC s'abstindria i no apareixeria dins del bloc de les esquerres, però tampoc no feia coalició amb ciu. ciu aconseguia trencar la polarització dreta-esquerra, tot i que Pujol seria investit en primera votació pel pp. El pp, a canvi de donar el seu vot a Pujol, li va exigir dues condicions: ciu es comprometia a no impulsar la reforma de l'Estatut i a no demanar el concert econòmic en el procés de negociació del nou model de finançament de les ca que s'havia de discutir en els propers anys. ciu s'hi avingué sabent que la reforma de l'Estatut només pot prosperar si té els 2/3 de vots al Parlament de Catalunya i la majoria absoluta al Parlament espanyol (cosa que no era gaire probable que succeís durant aquesta legislatura) i sabent que el nou model de finançament s'havia de pactar entre el Govern espanyol (del pp) i les quinze ca de règim comú. Per tant, era prou evident que el concert econòmic no tindria cap via per prosperar. En canvi, ciu sabia que calia un nou model de finançament, i si aquest model millorava l'existent, ja seria suficient, ateses les necessitats econòmiques de la Generalitat.

La conclusió va ser clara: ciu governaria en solitari, pactant cada iniciativa política, conscient que podia bastir majories diferents en cada cas. ciu estava disposada a assumir el cost del pacte amb el pp si això significava un nou model de finançament.

Per la seva banda, les forces d'esquerra van veure que l'entesa entre ciu i el pp obria la possibilitat de portar la política catalana cap a una dinàmica que funcionés sobre l'eix estrictament ideològic, això és, esquerra-dreta.

Amb tot, aquesta legislatura catalana tindria un caràcter molt indefinit fins a la celebració de les eleccions legislatives espanyoles, poques setmanes més tard. Aleshores, el panorama s'aclariria en el sentit que se sabia qui governaria a Madrid i amb quin marge de maniobra.

c) *Les eleccions legislatives espanyoles del 2000*

Les circumstàncies polítiques van fer que l'escenari polític català dibuixat arran dels resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya d'octubre del 1999 canviés radicalment al cap de pocs mesos. Les eleccions de març del 2000 van comportar la victòria del PP per majoria absoluta. La campanya d'aquestes eleccions a Catalunya s'havia desenvolupat amb un Govern de la Generalitat en mans de CiU, però amb el suport del PP. Les esquerres catalanes cada vegada coincidien en més coses al Parlament. Amb vista a les eleccions generals del 2000, les esquerres catalanes acorden presentar candidats comuns per al Senat, com a via exploratòria d'una futura entesa per canviar el rumb polític de Catalunya i del conjunt de l'Estat espanyol. Aquest acord per al Senat, assolit el gener del 2000, pren el nom d'Entesa Catalana de Progrés, l'objectiu immediat de la qual és aconseguir les majories al Senat a les quatre circumscripcions catalanes.

La majoria absoluta del PP al Parlament espanyol mostra la impossibilitat de fer cap reforma seriosa en clau d'aprofundiment de l'estat de les autonomies. De fet, fins i tot es pot pensar que hi podria haver una relectura més aviat restrictiva, en el sentit de reforçar les competències de l'Administració central de l'Estat. Per això, la idea d'una eventual reforma de l'Estatut semblava menys factible que pocs mesos abans. Per si fos poc, el marge de pressió dels partits catalanistes a Madrid s'havia reduït dràsticament. Com que no calen els seus vots per fer majories a Madrid, la capacitat d'influència esdevé molt petita.

La correlació de forces existent a Madrid i a Barcelona ha de funcionar en un context complex. CiU està governant gràcies a un PP enfortit. Si se'n deslliurés, hauria de buscar una entesa amb ERC o els seus màxims rivals, els socialistes. El gran problema de Catalunya pendent de solucionar, el del finançament, dependrà de la voluntat que tinguin el PP. Així mateix, ERC, conscient de la seva capacitat de conformar una majoria catalanista i de progrés amb CiU, mou les peces per oferir-li un pacte de govern. En efecte, ERC viu un debat interior intens que es clou en una conferència nacional feta a Manresa durant l'estiu,⁴ en la qual es decideix oferir una coalició a CiU. Aquesta oferta pren força a través del parlament del secretari general d'ERC, Josep-Lluís Carod-Rovira, durant el debat sobre l'orientació política general del Consell Executiu de l'octubre del 2000.⁵ El president Pujol rebutja l'ofertament, i no precisament de maneres cordials. La conseqüència és que hi ha un distanciament important entre CiU i ERC.

4. La Conferència Nacional d'ERC va tenir lloc el 8 de juliol del 2000.

5. L'oferta d'ERC a CiU va ser feta el 4 d'octubre del 2000.

Com que la resposta del president Pujol no era inesperable, les esquerres havien estat treballant ja anteriorment per mirar de posar en dificultats el posicionament polític de CiU, condicionat per la seva entesa amb el PP. En aquest debat de l'octubre de 2000, el PSC-Ciutadans, ERC i IC-V proposen, conjuntament, una resolució en virtut de la qual es vol iniciar un procés de reflexió sobre l'autogovern de Catalunya que pot conduir a una reforma constitucional i estatutària. Així, en el text de la proposta de resolució es diu que:

«Per trobar una alternativa a l'actual situació, el Parlament de Catalunya manifesta la voluntat que en aquesta legislatura, a vint anys del retorn de la Generalitat, s'arribi a acords, al màxim d'amplis possible, per a legislar i consensuar polítiques sobre temes essencials per al benestar dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya i per a la millora de l'autogovern, i es proposa:

La reforma de l'Estatut i, si s'escau, la revisió del text constitucional, a la llum de l'experiència d'aquests darrers vint anys, la necessitat d'un reconeixement efectiu del caràcter plurinacional, pluricultural i plurilingüístic de l'Estat espanyol i la voluntat d'incorporar en l'ordenament jurídic el que es desprèn del Tractat de la Unió Europea i de la Carta Europea de l'Autonomia local.»⁶

Després d'un debat intens, aquesta resolució és rebutjada pels vots de CiU i PP, però té els vots a favor del PSC-Ciutadans pel Canvi, ERC i IC.⁷ Val a dir que en aquesta proposta de resolució conjunta no hi ha cap referència explícita a la llengua catalana, més enllà que es plantegi la necessitat que s'avanci cap al reconeixement efectiu del caràcter plurinacional, pluricultural i plurilingüístic de l'Estat espanyol.

El resultat del debat parlamentari és insatisfactori per a la majoria de grups parlamentaris. PSC-Ciutadans i IC-V, tot i haver aconseguit que ERC s'alineï amb ells contra CiU, veuen com l'entesa entre CiU i el PP sembla consolidada. ERC, tot i haver arrossegat el PSC-Ciutadans (i IC-V, en menor mesura) cap a posicions que qüestionen l'actual marc de l'autogovern, no aconsegueix fer moure CiU cap a la reforma de l'Estatut. Finalment, CiU, tot i que continua tenint un Govern amb una majoria parlamentària al darre-re, en rebutjar la proposta de resolució, es troba que les seves posicions polítiques coincideixen amb el PP. Per tant, és clar que aquests quatre grups parlamentaris s'han de moure per trobar una sortida a aquesta qüestió. Si col·laboren poden estar en una situació millor per a les seves expectatives

6. BOPC, núm. 98, 11.10.2000, pàg. 12.

7. DSPC-P, núm. 29, 5.10.2000.

politicoelectorals. Els diferents i respectius interessos polítics de cadascun dels partits catalans els empeny a buscar una sortida a la situació política plantejada. I la troben al cap de pocs dies.

3. CAP A LA REFORMA DE L'ESTATUT?

a) *La creació, el funcionament i els resultats de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern*

Pocs dies després del debat del Ple del Parlament de Catalunya en el qual es va debatre la proposta de resolució presentada pel PSC-Ciutadans pel Canvi, ERC i IC-Verds sobre l'autogovern i que va ser rebutjada pels vots de CiU i del PP, tots els grups parlamentaris, llevat del PP, es van posar d'acord per presentar conjuntament una proposta de resolució per la qual es crea la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern. Efectivament, el dia 18 d'octubre s'entra al registre del Parlament aquesta proposta i és admesa a tràmit el 24.⁸ Amb aquesta proposta es vol crear una Comissió d'Estudi que tindrà per objecte: «l'elaboració d'un informe en què es faci una valoració dels resultats de l'aplicació de l'Estatut d'autonomia i d'altres disposicions reguladores de l'autogovern, així com la consideració i proposta de les línies de reforma i desplegament de la legislació estatal i autonòmica per a l'aprofundiment de l'autogovern».⁹ A més, es fixa que «aquesta Comissió, que podrà comptar amb l'assistència d'experts, haurà de finalitzar l'informe abans del 30 de juny de 2001».

Aquesta proposta es discuteix en el Ple del Parlament del dia 14 de novembre de 2000¹⁰ i s'aprova, amb 116 vots a favor, 12 en contra i cap abstenció, com la Resolució 343/VI del Parlament de Catalunya, per la qual es crea la Comissió per a l'Aprofundiment de l'Autogovern.¹¹ Encara que la proposta només fa referència a la idea d'analitzar com ha funcionat l'Estatut d'autonomia i explorar les possibilitats d'una eventual reforma, per a tots els partits sembla prou clar que s'ha obert una via que ha d'acabar ampliant l'autogovern de Catalunya.

A la taula 1, es presenta un resum cronològic de les activitats d'aquesta Comissió, que va fer la seva primera reunió l'1 de febrer i que va acabar

8. BOPC, núm. 105, 31.10.2000.

9. BOPC, núm. 105, 31.10.2000, pàg. 72.

10. DSPC-C, núm. 32, 14.11.2000.

11. BOPC, núm. 117, 27.11.2000.

els seus treballs amb la celebració de la 19a reunió, el 19 de novembre del 2002. En aquesta reunió, s'aprova l'informe final per 123 vots a favor, 12 en contra i cap abstenció.¹² Finalment, el 17 de desembre de 2002, el Ple del Parlament aprova el Dictamen de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern per 115 vots a favor (CIU, PSC-CC, ERC i IC-V), 12 vots en contra (PP) i cap abstenció.¹³

Taula 1. Cronologia bàsica de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern	
<i>Data</i>	<i>Fet</i>
18.10.2000	Els grups parlamentaris de CIU, PSC-Ciutadans pel Canvi, ERC i IC-Verds presenten una proposta de resolució per crear una Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern (BOPC 105, 31.10.2000).
24.10.2000	La Mesa del Parlament admet a tràmit aquesta proposta de resolució.
14.11.2000	El Ple del Parlament aprova la creació d'aquesta Comissió (DSPC-P 32), a través de la Resolució 343.VI del Parlament de Catalunya (BOPC 117, 27.11.2000). Té el suport de CIU, el PSC-CC, ERC i ICV. El PP s'hi oposa. En la votació, aquesta proposta rep 116 a favor, 12 en contra i cap abstenció.
21.11.2000	La Junta de Portaveus del Parlament de Catalunya aprova la composició de la Comissió d'Estudi: 4 diputats de CIU, 3 del PSC, 2 del PP, 2 d'ERC i 1 d'IC-V.
1.02.2001	Té lloc la primera sessió de la Comissió, en la qual s'elegeix la Mesa: el president de la Comissió és Jaume Camps (CIU), el vicepresident és Josep M. Vallès (PSC-CC) i el secretari és Josep Huguet (ERC). El lletrat que s'hi vincula és Joan Vintró. La Comissió farà 18 sessions més, fins al 5 de novembre de 2001.
27.11.2001	A la sessió 14, el PSC-CC, ERC i IC-V presenten la seva proposta conjunta d'informe final.
2.04.2002	El PP fa el lliurament a la Comissió del document «Més autogovern», que fixa la seva posició respecte dels debats tinguts.

(*Continua*)

12. DSPC-C, núm. 400, 19.11.2002. L'informe final de la Comissió, en què hi ha un recull de tots els antecedents i de tots els documents aportats, es va publicar al *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, núm. 366, 5.12.2002.

13. DSPC-P, núm. 110, 17.12.2002.

(Continuació)

7.03.2002	El Govern de la Generalitat presenta a la Comissió el document «Millora de l'autogovern. Un nou impuls a l'autogovern. Una proposta a favor de Catalunya i la seva gent».
05.04.2002	CIU fa seu el document «Millora de l'autogovern» presentat pel Govern un mes abans.
24.05.2002	La Comissió acorda crear una ponència per preparar la redacció de l'informe final. La ponència es va reunir el 4, 11 i 19 de juny i el 17 de juliol del 2002, quan encarrega al lletrat del Parlament, Joan Vintró, que redacti un document preparatori de l'informe final.
14.11.2002	El Ple del Parlament (DSPC-P 104) aprova la Moció 186.VI que modifica l'estructura de l'informe final (BOPC 356, 18.11.2002).
19.11.2002	La Comissió (DSPC-C 400) aprova l'informe sobre l'estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern (BOPC 366, 5.12.2002). Fent servir vots ponderats, el resultat és 123 vots a favor, 12 en contra i cap abstenció.
17.12.2002	El Ple del Parlament aprova el Dictamen de la Comissió per a l'Aprofundiment de l'Autogovern per 115 vots a favor, 12 en contra i cap abstenció (DSPC-P 110).

Font: elaboració pròpia.

Cal destacar que l'aprovació d'aquest Dictamen és precedida per l'aprovació, en del decurs del debat sobre l'orientació política general del Consell Executiu,¹⁴ per part del Ple del Parlament, de la Resolució 1489/VI, en la qual s'inclou, a banda de constatar les dificultats que ha sofert el desplegament de l'autogovern de Catalunya previst a l'Estatut de 1979, que el Parlament acorda «emprendre, en la propera legislatura, els tràmits necessaris per a la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya i per a la devolució dels drets històrics de Catalunya».¹⁵ Dos anys després d'haver constituït una comissió d'estudis, la majoria del Parlament de Catalunya està disposada a plantejar-se iniciar la reforma de l'Estatut de 1979.

14. DSPC-P, núm. 98, 3.10.2002.

15. BOPC, núm. 339, 7.10.2002.

b) *Els treballs de la Comissió d'Estudi sobre les Qüestions Lingüístiques*

Amb la Resolució 343/VI del Parlament de Catalunya damunt la taula, la Junta de Portaveus aprova la composició de la Comissió d'Estudis. Hi haurà 4 diputats de ciu (Ramon Camp, Jaume Camps, Joaquim Ferrer i Enric Millo), 3 del psc-Ciutadans pel Canvi (Miquel Iceta, Joaquim Nadal i Josep M. Vallès), 2 del pp (Alberto Fernández Díaz i Dolors Nadal), 2 d'erc (Josep-Lluís Carod-Rovira i Josep Huguet) i 1 d'ic-Verds (Rafael Ribó). A la primera reunió d'aquesta Comissió, l'1 de febrer del 2001, se n'elegeix la Mesa: Jaume Camps (president), Josep M. Vallès (vicepresident) i Josep Huguet (secretari). A la segona reunió, el 6 de febrer, s'acorda demanar a juristes amb un prestigi reconegut que facin informes sobre aquesta qüestió.

Els informes d'aquests juristes, juntament amb les aportacions dels grups parlamentaris i les intervencions de diverses persones vinculades al Govern o a altres institucions de la Generalitat, conformen el conjunt de documentació que utilitza la Comissió per a elaborar el seu informe.

Les compareixences a la Comissió van ser nombroses:¹⁶ Antoni Bayona, director de l'Institut d'Estudis Autonòmics, el 20 de febrer; Núria de Gispert, presidenta de la representació catalana de la Comissió Mixta de Transferències Administració de l'Estat-Generalitat, el 13 de març; Agustí Bassols, president del Consell Consultiu de la Generalitat, el 27 de març; Núria de Gispert, consellera de Governació i Relacions Institucionals, el 24 d'abril; Joaquim Ferret, catedràtic de dret administratiu (UAB), i Jaume Vernet, catedràtic de dret constitucional (URV), el 15 de maig; Enoch Albertí, catedràtic de dret constitucional (UB), i Manuel Ballbé, catedràtic de dret administratiu (UAB), el 29 de maig; Manuel Gerpe, catedràtic de dret constitucional (UAB), el 12 de juny; Enric Argullol, catedràtic de dret administratiu (UPF), i Ferran Requejo, catedràtic de ciència política (UPF), el 26 de juny; Eliseo Aja, catedràtic de dret constitucional (UB), el 17 de juliol. A petició del Govern de Catalunya, hi va comparèixer, el 5 d'abril de 2002, Artur Mas, conseller en cap, i Núria de Gispert, consellera de Governació i Relacions Institucionals. Finalment, per acord de la Comissió, hi van comparèixer, el 17 de maig de 2002, Salvador Goya, Ramon Montanà i Xavier Sàez, tots ells vocals de la Comissió Mixta de Transferències Administració de l'Estat-Generalitat.

16. Al *Bulletí Oficial del Parlament de Catalunya*, núm. 366 (5 de desembre de 2002) hi ha la relació completa dels compareixents així com les referències als BOPC en què hi ha reproduïdes les seves intervencions.

*Les aportacions dels experts en dret constitucional,
dret administratiu i ciència política*

Els experts en dret constitucional, en dret administratiu i en ciència política van presentar entre el maig i el juliol del 2001, a més, sengles informes sobre la qüestió que van ser aplegats en un volum conjunt publicat el 2003. Tal com recull Joan Vintró en la presentació:

«En concret, l'objecte dels estudis havia d'ésser, de conformitat amb els antecedents de l'acord de creació de la dita Comissió parlamentària, la valoració dels resultats de l'aplicació de l'Estatut d'autonomia i d'altres disposicions reguladores de l'autogovern, i també la proposta de línies de reforma i de desplaçament de la legislació estatal i autonòmica per a l'aprofundiment de l'autogovern.»¹⁷

De tots els informes presentats, una majoria fa alguna referència, més o menys explícita, a qüestions lingüístiques. Es tracta de les reflexions d'Enoch Albertí, Manuel Ballbé, Manuel Gerpe, Ferran Requejo i Jaume Vernet.

Enoch Albertí (catedràtic de dret constitucional de la Universitat de Barcelona), entre les línies de reforma que es podrien apuntar en el marc de l'Administració de justícia, assenyala el reforçament de «l'ús del català per l'Administració de justícia, assegurant que els òrgans judicials estiguin en condicions d'atendre en català els ciutadans que, en ús dels seus drets lingüístics, s'hi dirigeixen en aquesta llengua també oficial. Per això, caldria incrementar les mesures de foment, per mitjà de convenis i altres instruments, i caldria també reforçar l'exigència del català per a la provisió de places a Catalunya».¹⁸ Així mateix, també recull un aspecte que afecta més aviat l'Administració central de l'Estat, en la seva activitat a l'exterior:

«que hauria de reflectir la diversitat i la pluralitat de l'Estat que representa en el seu conjunt, assumint així el paper que li correspon, i que es podria traduir, per exemple, en una participació de la llengua i la cultura catalanes —i d'altres comunitats— en l'Institut Cervantes, i en la incorporació d'una representació catalana en algunes delegacions a l'exterior, especialment davant aquells països amb comunitats catalanes significatives davant els organismes internacionals que intervenen en l'àmbit de la cultura.»¹⁹

17. VINTRÓ, a AJA i altres, *Estudis sobre l'Autogovern de Catalunya*, Publicacions del Parlament de Catalunya, 2003.

18. ALBERTÍ, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 53.

19. ALBERTÍ, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 54.

Manuel Ballbé (catedràtic de dret administratiu de la Universitat Autònoma de Barcelona) només fa una referència indirecta a la qüestió lingüística, en el si del debat sobre la interrelació estats-regions en el marc de la Unió Europea. Segons Ballbé:

«La hiperrepresentació del estats petits provoca una jurisprudència que els és favorable, i que, a més, és contrària absolutament als drets de les regions que pertanyen a un estat. Valguí com a mostra la sentència *Piageme*, on no s'admet l'obligació d'etiquetar els productes també en la llengua oficial i pròpia de la regió, perquè només és admesa la llengua dels estats. Així, és obligatori el gaèlic a Irlanda, amb 4 milions d'habitants, i no ho és el català, la sisena llengua parlada a la Unió Europea, tot i que no és oficial. Només en el supòsit que un Estat sobirà que tingui el català com a llengua oficial, com és el cas d'Andorra, amb 50.000 habitants, ingressés a la Unió, es reconeixeria indirectament l'oficialitat de la llengua de Catalunya i l'obligació d'etiquetar-ne els productes.»²⁰

Manuel Gerpe (catedràtic de dret constitucional de la Universitat Autònoma de Barcelona) fa algunes referències més extenses a aspectes relatius al règim lingüístic i a qüestions associades. En efecte, dins l'apartat més propositiu per a la millora de l'autogovern, Gerpe sosté que l'Estat espanyol, «com a Estat plurinacional, però també com a Estat democràtic, basat en el respecte al pluralisme polític, social, lingüístic i cultural, està obligat no només a respectar, sinó també a potenciar des d'un punt de vista simbòlic els fets diferencials que caracteritzen cada un dels pobles que l'integren».²¹ Per això, Gerpe advoca que:

«Des d'aquesta perspectiva, i a nivell estatal, les singularitats de cada una de les diferents nacionalitats espanyoles, referides especialment als aspectes culturals i lingüístics, caldria que es traduïssin i potenciessin en àmbits com: la moneda o els segells, que haurien de reflectir també la pluralitat cultural i lingüística; el passaport i el document nacional d'identitat, que caldria redactar en les llengües oficials de cada comunitat autònoma; les matrícules dels automòbils, en les quals caldria indicar la comunitat autònoma de procedència al costat de la identificació estatal; el Senat, on han de tenir presència les quatre llengües espanyoles; suport de les lleis sectorials de l'Estat a les mesures de normalització lingüístiques establertes per la LPL, en àmbits sobre els quals té competència compartida o exclusiva, com ara la seva Administració civil, l'Administració militar o l'Administració de justícia; inclu-

20. BALLBÉ, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 125.

21. GERPE, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 176-177.

sió del català (i del gallec i de l'euskera) com a llengua optativa en els plans d'estudi dels alumnes de la resta de l'Estat; desaparició del Ministeri de Cultura, que podria ésser substituït per un òrgan mixt amb presència de les nacionalitats històriques, encarregat d'executar les mesures de foment establertes a favor de l'Estat en l'article 149.2 CE [...].»²²

Finalment, Gerpe també se centra en l'àmbit de la justícia i explica que «sense necessitat de reformar la Constitució, reformant únicament la Llei orgànica del poder judicial, poden fer-se propostes en relació amb el poder judicial i l'exercici de la jurisdicció, el personal al servei de l'Administració de justícia i, en tercer lloc, el govern del poder judicial».²³ Entres aquestes propostes, Gerpe esmenta la de «normalitzar l'ús del català a l'Administració de justícia i el seu coneixement per jutges i magistrats»²⁴. Tanmateix, no concreta gaire més i, per tant, no especifica com s'hauria de fer aquesta normalització i en què consistiria.

Ferran Requejo (catedràtic de ciència política a la Universitat Pompeu Fabra) fa una aportació lleugerament diferent de la resta, per raons de la seva formació com a polítòleg i especialista en federalisme. Requejo proposa algunes iniciatives que es podrien dur a terme sense necessitat d'una reforma constitucional i, en conseqüència, ben factibles a través de possibles desenvolupaments estatutaris encara no realitzats; amb canvis en la legislació estatal o en la de bases; en possibles transmissions de facultats legislatives (art. 150.1, 149.1 i 149.3 CE; art. 28 EAC); o a través de transferències o delegacions de facultats del poder central (art. 150.2 CE, i també art. 28 EAC). Quant al reconeixement i regulació del plurilingüisme de l'Estat, Requejo proposa:

- a) En el mateix nom oficial de l'Estat. Hi ha exemples en la política comparada (Finlàndia, Israel, Bèlgica, Canadà, etc.).
- b) En els documents personals «d'identitat» (passaport, DNI, permís de conduir, etc.).
- c) En el paper moneda (euro) i en els segells (Bèlgica, Suïssa, Noruega, Finlàndia, Irlanda, Canadà, etc.).
- d) En els registres oficials (Canadà, Suïssa, Bèlgica).
- e) En l'Administració de justícia a Catalunya.
- f) Optativament, en els plans d'ensenyament primari i secundari de tot l'Estat.

22. GERPE, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 177.

23. GERPE, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 178.

24. GERPE, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 178.

- g) En les televisions i les noves tecnologies.
- b) En les dues cambres del Parlament central.
- i) En ambaixades i consolats.
- j) En la institució del cap d'Estat.»²⁵

Finalment, la darrera aportació dels experts convocats per la Comissió és la de Jaume Vernet, catedràtic de dret constitucional de la Universitat Rovira i Virgili. Aquest jurista també fa alguna referència a la qüestió lingüística, especialment en l'àmbit que ja ha estat esmentat pels seus predecessors: el de l'Administració de justícia i en allò que disposa la Llei orgànica del poder judicial. Per a Vernet:

«La LOPJ no té per què fixar un règim juridicolingüístic, com a molt hauria de remetre a les previsions estatutàries i legislatives de les diferents comunitats autònomes en règim de doble oficialitat, cosa que fóra també esperable en altres àmbits de les distintes administracions centrals. Hi ha massa lleis i decrets que fixen criteris lingüístics diferents. La majoria d'ells no tenen en compte ni el principi plurilingüístic estatal ni la modulació autonòmica de la declaració d'oficialitat, ni el concepte jurídic de llengua pròpia. No hi ha una coordinació ni una posició única dins les institucions i els òrgans estatals sobre la regulació de la llengua. El que haurien de fer —cosa que també s'apunta en alguna norma sobre educació, administració local i procediment administratiu— és una remissió genèrica a les comunitats autònomes, perquè dins cada comunitat autònoma el règim lingüístic de les distintes administracions en relació amb el ciutadà sigui idèntic respecte a les qüestions més rellevants. A banda d'això, fóra bo que l'Administració central, el Parlament central, el Tribunal Suprem i el Tribunal Constitucional no rebutgessin documents escrits en una llengua diferent de la llengua castellana, és a dir, que no n'imposessin l'ús als ciutadans que tenen com a pròpia una altra llengua. La tutela judicial s'hauria de donar encara que la llengua utilitzada en un recurs d'emparament o en un conflicte de competències no fos la llengua castellana. Aquest fet lamentable ja ha succeït fins i tot davant el Tribunal Constitucional, emparant-se en les previsions de la LOPJ.»²⁶

Com s'ha pogut comprovar, les reflexions dels juristes i polítics sobre les qüestions lingüístiques i l'aprofundiment de l'autogovern no ocupen gaire espai dins del conjunt d'observacions i propostes que es fan. En conjunt, no hi ha gaires referències detallades. Cap no afecta directament la reforma de l'Estatut, sinó que més aviat dependrien de l'eventual reforma

25. REQUEJO, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 224.

26. VERNET, a AJA i altres, *op. cit.*, pàg. 257-258.

de lleis d'àmbit espanyol. En efecte, pel fet que molts d'aquests juristes detecten problemes quant a la normalització lingüística en l'àmbit de l'Administració de justícia, la vigent Llei orgànica del poder judicial ocupa bona part de les consideracions. Per tant, es dedueix que, per a aquests juristes, per millorar el procés de normalització lingüística del català a Catalunya, es podria avançar sense haver de reformar la Constitució espanyola i sense haver de retocar allò que diu l'actual Estatut. Només amb una certa voluntat política que es tradueix en alguns canvis de pràctica política en el reconeixement per part de l'Administració central de la pluralitat lingüística de l'Estat espanyol, i que aquests canvis es confirmessin en algunes reformes legislatives específiques, seria suficient.

Les aportacions dels grups parlamentaris

La Comissió, a banda d'encarregar els informes dels experts en dret constitucional, dret administratiu i ciència política i d'escoltar-ne la presentació, va rebre altres documents que fixaven la posició dels diferents grups parlamentaris. En aquest sentit, són tres els documents que centren el debat polític: «Catalunya i l'autogovern: Perspectiva 2008», elaborat pel Grup Parlamentari Socialistes-Ciutadans pel Canvi, pel Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana de Catalunya i pel Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya-Verds i lliurat el 27 de novembre de 2007; «Més autogovern», elaborat pel Grup Parlamentari Popular i lliurat el 2 d'abril de 2002, i «Millora de l'autogovern. Un nou impuls a l'autogovern. Una proposta a favor de Catalunya i la seva gent», elaborat pel Govern de la Generalitat i lliurat a la Comissió el 7 de març. Aquest document va ser assumit i fet seu pel Grup Parlamentari de Convergència i Unió el 5 d'abril del 2002. En aquest document, aquest grup parlamentari hi afegeix el document «Propostes concretes d'actuació per a l'aprofundiment de l'autogovern», lliurat l'11 de juny del 2002. Així doncs, poc abans de començar l'estiu, tots els grups parlamentaris han fet públics els seus respectius posicionaments sobre l'aprofundiment de l'autogovern de Catalunya.

Dels tres documents, el primer que es presenta, el 27 de novembre del 2001, és el que porta la signatura dels grups parlamentaris Socialistes-Ciutadans pel Canvi, ERC i IC-V.²⁷ Es tracta d'un text que els representants d'aquests tres grups polítics han estat treballant des de fa uns sis mesos.

27. Aquest document es troba reproduït al BOPC, núm. 366, 5.12.2002.

Aquest text planteja de manera oberta una important reforma de l'actual marc legal vigent que afectaria l'Estatut i la Constitució espanyola. En aquest text, les referències a les qüestions relatives al règim lingüístic que ha de regir a Catalunya són més aviat escasses. Així, s'assenyala que:

«En el marc constitucional i estatutari, procedir a l'ampliació de les competències de la Generalitat, admetent la singularitat de la distribució competencial i avançant cap a convertir-la en actor principal de la legislació i execució en matèries com les següents: regulació de les institucions d'autogovern; règim jurídic i organització del Govern local; organització territorial; manteniment de la seguretat pública i policia; llengua; ensenyament; medi ambient; migracions; cultura, mitjans de comunicació i esport; organització de l'Administració de justícia; funció pública notarial i registral; legislació electoral autonòmica i local i consultes populars; foment de l'activitat econòmica general.»²⁸

Així mateix, els grups parlamentaris dels Socialistes, ERC i IC-V també van proposar un seguit de canvis en les institucions centrals de l'Estat, per tal que reflectissin millor la diversitat cultural i lingüística de l'Estat (és el cas del Senat, «convertint-lo en cambra de representació efectiva de les comunitats autònomes i de la seva participació en la formació de la voluntat estatal, i com a expressió del caràcter plurinacional, pluricultural i plurilingüístic d'Espanya»),²⁹ o canvis en la manera com l'Estat exerceix les seves competències. D'aquesta manera, advocaven per «promoure la presència de la Generalitat en organismes que accepten la participació d'entitats subestatals i tenen objectius relacionats amb competències autonòmiques (per exemple, UNESCO, Organització Mundial del Turisme, etc.), de caràcter polític, econòmic, cultural o d'altre tipus».³⁰

A banda d'aquests plantejaments de principis, els tres grups parlamentaris esmentats que actuaven conjuntament van proposar un seguit de mesures més concretes, especialment pel que fa a l'objectiu de garantir el reconeixement dels aspectes culturals i simbòlics de la plurinacionalitat de l'Estat, que especificaven de la manera següent:

«1. És opinió de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern que el caràcter plurinacional i pluricultural de l'Estat no es manifesta de forma clara en el reconeixement i la regulació dels aspectes simbòlics, culturals i comunicatius en què s'expressa l'activitat institucional de l'Estat.

28. BOPC, núm. 366, pàg. 39.

29. BOPC, núm. 366, pàg. 41.

30. BOPC, núm. 366, pàg. 43.

La situació actual és, en aquest aspecte, clarament deficient. Sovint, les iniciatives preses des de Catalunya no han trobat l'acollida necessària per a garantir aquest reconeixement.

2. La Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern considera, per tant, que aquest reconeixement ha d'activar-se en alguns àmbits preferents com són l'àmbit educatiu, cultural, lingüístic i de la representació simbòlica de l'Estat. Més en particular, el marc legal ha d'orientar-se a:

- Garantir el desenvolupament de les diverses cultures d'Espanya, tant a l'interior de l'Estat com a l'estranger.
- *Promoure el coneixement i l'ús de les seves llengües*, pel que fa a les activitats institucionals i de representació simbòlica.

[...]

3. Amb aquest objectiu, la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern proposa que l'Estat i la Generalitat adoptin les mesures legals i polítiques necessàries per tal de:

- Incorporar al sistema educatiu, en tots els seus nivells, les matèries obligatòries i/o optatives que expressen la diversitat cultural i lingüística d'Espanya
- Reconèixer la realitat plurilingüística de l'Estat en la seva denominació oficial, en els registres públics, l'emissió de moneda i segells, el DNI i el passaport i l'etiquetatge de productes.
- Establir el requisit del coneixement de les llengües cooficials per exercir funcions administratives —incloses les judicials— en els corresponents territoris de l'Estat.
- Establir l'ús de les llengües cooficials a Espanya en les institucions comunes de l'Estat (Corts Generals i altres), d'acord amb l'art. 3 CE.
- Crear un Consell de les Cultures, encarregat de dur a terme les funcions previstes en l'art. 149.2 CE i al qual s'aniran transferint aquestes funcions per part del Govern de l'Estat.
- Condicionar les concessions administratives per a la comunicació audiovisual a un compromís d'utilització de les diverses llengües estatals per part del concessionari.
- Fomentar per part de la Generalitat l'activitat cultural en les llengües reconegudes a l'EAC de Catalunya.
- Aplicar la Llei de política lingüística.

4. Aquests objectius requereixen la revisió de les legislacions estatal i autonòmica i de les normatives derivades vigents que es relacionen amb aquestes matèries, mitjançant la iniciativa legislativa del Congrés o Senat o mitjançant la iniciativa legislativa del Parlament.»³¹

31. BOPC, núm. 366, pàg. 43-44.

S'ha de ressaltar el darrer punt recollit en aquest posicionament: que tots aquests objectius requerien una revisió de les legislacions estatal i autonòmica. Però no explicitaren que amb aquesta finalitat calia endegar ni una reforma de l'Estatut ni de la Constitució.

Finalment, la darrera referència que fan en el seu document aquestes forces polítiques és en referir-se a l'establiment de drets i deures dels ciutadans de Catalunya. Entre aquests, consideraven que calia establir «drets i deures de caràcter cultural: no-discriminació per raons lingüístiques i/o culturals, usos lingüístics d'acord amb les recomanacions formulades per la Comissió en els apartats anteriors, respecte i foment de les expressions culturals, etc.».³²

Una altra contribució a la Comissió provinent d'un grup parlamentari és el document que assumeix Convergència i Unió. El 7 de març de 2002, el Govern de la Generalitat va trametre a la Comissió un document titulat «Millora de l'autogovern. Un nou impuls a l'autogovern. Una proposta a favor de Catalunya i la seva gent». Es tracta d'un document en l'elaboració del qual van col·laborar un seguit d'experts: Enoch Albertí (dret constitucional, UB), Enric Argullol (dret administratiu, UPF), Antoni Bayona (dret administratiu, UPF, IEA), Joaquim Ferret (dret administratiu, UAB), Joan Vintró (dret constitucional, UB). El 5 d'abril de 2002, el Grup Parlamentari de CiU manifestava que el feia seu, alhora que hi afegia, l'11 de juny de 2002, un altre text titulat «Propostes concretes d'actuació per a l'aprofundiment de l'autogovern».³³

Les referències que aquest document fa a les qüestions vinculades al règim lingüístic de Catalunya o a la llengua, en un sentit més ampli, són relativament poques. El posicionament de CiU parteix del fet que:

«El reconeixement constitucional de la singularitat cultural i lingüística de Catalunya és un fet indiscutible. N'hi ha prou d'alludir al tantes vegades citat article 3 de la Constitució per constatar-ho. També en aquest punt el text constitucional no és la simple expressió d'un propòsit, sinó que constitueix una autèntica regla jurídica que obliga tothom. Des d'aquesta perspectiva es pot plantejar la pertinència de reconèixer una presència internacional — no fàctica, que ja existeix— formal de la Generalitat mitjançant la incorporació de representacions pròpies en tots els organismes internacionals que incideixen en els àmbits de la llengua i de la cultura i en aquells en els quals aquests aspectes tenen una projecció substancial (educació, mitjans de comunicació, patrimoni, cultura, esports...)»³⁴

32. BOPC, núm. 366, pàg. 44.

33. El text complet del document que assumeix el Grup Parlamentari de Convergència i Unió també es pot trobar al BOPC, núm. 366, pàg. 46-70.

34. BOPC, núm. 366, pàg. 56.

A banda d'aquest punt de partida, ciu, a la síntesi de les propostes que fa, concretava quines eren les mesures que defensava per aplicar el principi de plurinacionalitat de l'Estat. En l'àmbit lingüístic, ciu n'assenyalava tres: «el compromís estatal amb el pluralisme lingüístic; suport actiu de l'Estat a les mesures de normalització lingüística adoptades per la Generalitat, aprofundir en el coneixement i l'ús del català en l'Administració de l'Estat i de justícia»³⁵. En l'àmbit cultural, ciu proposava «l'adaptació de l'estructura de l'Estat a la diversitat cultural, participació de la Generalitat en organismes internacionals que incideixin especialment en la cultura i la llengua (UNESCO, etc.), inclusió del català en el sistema curricular d'ensenyament en la resta de l'Estat com a assignatura optativa o de lliure elecció, potenciació de la diversitat en els mitjans audiovisuals de competència estatal».³⁶ I en l'àmbit de ciutadania, ciu advocava per la «incorporació del català en documents administratius i oficials, la moneda i reconeixement de la validesa en la informació als consumidors i usuaris».³⁷ En contrast amb la proposta anterior, la de ciu era una mica més concreta, a la vegada que coincidia també en els aspectes que afectaven més l'Administració central de l'Estat.

Finalment, el tercer document partidista que va arribar a la Comissió és el que va trametre el Grup Parlamentari Popular el 2 d'abril de 2002.³⁸ En aquest document no hi havia cap referència explícita a les qüestions lingüístiques i es limitava a fixar posicions a l'entorn de la idea de la defensa del bloc constitucional vigent. El PP només plantejava que com a via per a aprofundir l'autogovern s'hauria de desenvolupar al màxim l'Estatut actual en diversos aspectes que encara estaven pendents, tals com l'ordenació territorial o la llei electoral.

La configuració de l'informe final de la Comissió per a l'Aprofundiment de l'Autogovern

Un cop els grups parlamentaris van haver presentat els seus documents a la Comissió, aquesta va decidir, el 24 de maig, crear una ponència per preparar la redacció de l'informe final. La Ponència va estar integrada

35. BOPC, núm. 366, pàg. 62.

36. BOPC, núm. 366, pàg. 62-63.

37. BOPC, núm. 366, pàg. 63.

38. El text del document del Grup Parlamentari Popular és al BOPC, núm. 366, pàg. 71-77.

per Josep Enric Millo (CiU), Josep M. Vallès (PSC-Ciutadans pel Canvi), Dolors Nadal (PP), Joan Ridaó (ERC) i Rafael Ribó (IC-V). Van estar assistits pel lletrat Joan Vintró. La Ponència es va reunir els dies 4, 11 i 19 de juny, i el dia 17 de juliol de 2002. En aquesta darrera reunió, la Ponència va encarregar al lletrat que redactés un document preparatori de l'informe. El 5 de novembre de 2002, la Comissió va decidir l'estructura de l'informe final. Aquesta Comissió, en la reunió del 19 de novembre:

«Va aprovar, en una primera votació, el document de síntesi dels treballs de la Comissió i, en una segona votació, el contingut total de l'informe final de la Comissió, d'acord amb l'estructura definida en la reunió del 5 de novembre de 2002, amb l'alteració ordinal dels punts I i II, de conformitat amb la Moció 186/VI del Parlament de Catalunya, sobre l'autogovern, aprovada el 14 de novembre, i respectant la denominació feta per cada grup parlamentari dels escrits presentats amb relació al punt III (DSPC-C, núm. 400, del 19 de novembre de 2002).»³⁹

En aquest informe final es recullen bona part de les aportacions dels grups parlamentaris, com no podia ser altrament.⁴⁰ Entre les conclusions que aprova la majoria cal destacar un element central, que haurà d'emmarcar tot el futur procés de reforma estatutària. La Comissió sosté que:

«La reforma de l'Estatut, sense reforma constitucional prèvia, és una via d'una operativitat limitada per a millorar el sostre competencial de la Generalitat, ja que no pot ultrapassar el límit de les competències exclusives atribuïdes a l'Estat per l'article 149.1 CE. En aquest sentit, en el terreny competencial, la reforma estatutària només pot referir-se a qüestions menors: exhaurir les escasses possibilitats competencials ofertes per l'article 149.1 i no aprofitades en el text vigent; actualitzar la clàusula residual de l'article 149.3 CE per incorporar matèries no previstes ni per l'article 149.1 CE ni per l'EAC; introduir algunes precisions per fixar amb major rigor jurídic la competència autonòmica en alguna matèria (per exemple, en el règim lingüístic).»⁴¹

Les referències a la qüestió lingüística són poques. Una primera fa esment a la «normalització lingüística en l'àmbit de l'Administració de justícia»,⁴² i va en la línia del que havien dit alguns experts constitucionalistes i

39. BOPC, núm. 366, pàg. 9.

40. Aquest informe va ser aprovat, seguint el procediment del vot ponderat, per 123 vots a favor, 12 en contra i cap abstenció (DSPC-C, núm. 400), és a dir, amb el suport de CiU, PSC-Ciutadans pel Canvi, ERC i ICV. Només el PP es va posicionar en contra de l'informe.

41. BOPC, núm. 366, pàg. 16.

del que havien apuntat la majoria dels grups parlamentaris. La Comissió és més concreta quan assenyala com a objectiu el ple reconeixement dels principis d'autonomia territorial, plurinacionalitat i plurilingüisme. En aquest sentit:

«La Comissió considera que la millora de l'autogovern de Catalunya requereix mesures que facin més efectiu el reconeixement dels principis constitucionals de l'autonomia territorial, de la plurinacionalitat i del plurilingüisme en les institucions estatals. Aquest reconeixement comporta modificacions normatives que poden afectar la composició i l'actuació de diverses institucions de l'Estat, el funcionament de l'Administració de l'Estat i també la política lingüística i cultural i la normativa sobre protocol i símbols.»⁴³

Més endavant, la Comissió concreta aquest principi en dos àmbits: en el funcionament de les institucions i de l'Administració i en el de l'ensenyament, la cultura, els mitjans de comunicació i l'esport. Quant al primer àmbit, la Comissió recull com a finalitat «l'adaptació del funcionament de les institucions estatals i dels serveis públics (funció pública, règim jurídic de les administracions públiques i el procediment administratiu, documents administratius personals, emissió de moneda, drets dels consumidors i usuaris, regulació de l'etiquetatge de productes) al principi de plurilingüisme».⁴⁴ Quant al segon àmbit, relatiu a ensenyament, cultura, mitjans de comunicació i esport, la Comissió és més prolixa, ja que remarca les finalitats següents:

- «— Promoure el coneixement i el respecte de les cultures i les llengües a l'Estat espanyol incorporant-les com a matèries dels currículums acadèmics a tot l'Estat.
- Adaptació del Ministeri de Cultura i organismes competents en la matèria al caràcter pluricultural i plurilingüístic de l'Estat.
- Adaptació al principi de plurilingüisme de les actuacions estatals en matèria de promoció cultural, i de suport a les indústries culturals. [...]
- Adaptar la normativa i l'actuació administrativa sobre els mitjans audiovisuals al caràcter pluricultural i plurilingüístic de l'Estat.»⁴⁵

42. BOPC, núm. 366, pàg. 18.

43. BOPC, núm. 366, pàg. 33.

44. BOPC, núm. 366, pàg. 35.

45. BOPC, núm. 366, pàg. 35.

En conclusió, la Comissió, a banda de considerar que la via de la reforma de l'Estatut sense fer una reforma de la Constitució no ofereix gaire recorregut per aprofundir l'autogovern de Catalunya, només esmenta que es podria introduir algun canvi a l'Estatut per tal de precisar amb més rigor jurídic alguna competència, com per exemple sobre el règim lingüístic. La resta de consideracions sobre aquesta matèria afecten la normativa estatal i les institucions centrals de l'Estat, per a les quals es propugna que siguin més sensibles a la diversitat cultural i lingüística de l'Estat.

Aprovat aquest text per la Comissió, tots els grups parlamentaris hi van mantenir algunes reserves o observacions, a través de les quals completaven el seu posicionament en aquest procés.⁴⁶

El Grup Parlamentari d'ERC va presentar el 18 de novembre un seguit de reserves al document de síntesi de la Comissió, en el qual volia fer constatar que:

«Els múltiples preceptes de la Constitució que no asseguren el degut respecte a la plurinacionalitat (com l'article 3, que consagra la preeminència del castellà) comporten per si sols la conveniència de reformar, a més del títol VIII, el títol preliminar i d'altres aspectes puntuals per donar plena efectivitat al respecte, protecció i actualització dels drets històrics, així com assolir el degut respecte a la plurinacionalitat, el plurilingüisme i la pluriculturalitat de l'Estat.»⁴⁷

No obstant això, en l'àmbit lingüístic, ERC només proposa «reformar l'article 27.4 EAC per ampliar les seves possibilitats en matèria d'acords i tractats de contingut acadèmic, lingüístic i cultural».⁴⁸

El Grup Parlamentari Popular, l'únic que ha votat en contra del document de síntesi, presenta un vot particular en el qual reitera la seva oposició a la reforma de l'Estatut. Tanmateix, no fa cap referència explícita a la qüestió lingüística.

El Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya-Verds aporta un document de conclusions a l'informe final de la Comissió d'Estudi, en el qual especifica el seu posicionament en diversos àmbits, entre els quals també hi ha el lingüístic. Així, IC-V manifesta que «cal afegir la reforma constitucional pel que fa al règim d'igualtat lingüística a nivell d'Estat espanyol» i afegeix que «l'article 3 de la Constitució espanyola de 1978 ha de proclamar

46. Totes aquestes reserves, vots particulars o conclusions al document de síntesi estan també recollides al BOPC, núm. 366.

47. BOPC, núm. 366, pàg. 83.

48. BOPC, núm. 366, pàg. 84.

el plurilingüisme oficial a escala de tot el territori»,⁴⁹ la qual cosa implicaria, de ser acceptat pel poble espanyol, que a Catalunya, com a la resta de comunitats autònomes, hi hauria quatre llengües oficials: el català, el castellà, el gallec i el basc.

El Grup Parlamentari de Convergència i Unió presenta també les seves conclusions a l'informe final, però més enllà d'una apreciació genèrica al reconeixement necessari del caràcter diferencial de Catalunya que el nou Estatut hauria de reflectir i que «s'hauria de projectar especialment en l'àmbit simbòlic, de la cultura, de la llengua, del finançament i de les relacions bilaterals Estat-Catalunya»,⁵⁰ no fa cap referència a la qüestió lingüística, d'una manera més específica.

Per concloure, el Grup Parlamentari dels Socialistes-Ciutadans pel Canvi presenta una declaració final amb relació a l'informe de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern en la qual no hi ha cap referència a la llengua. Per tant, aquest grup parlamentari sembla estar satisfet amb els plantejaments que es recullen a l'esmentat informe.

Finalment, el 17 de desembre de 2002, el Ple del Parlament aprova el Dictamen de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern, per 115 vots a favor, 12 en contra i cap abstenció.⁵¹ Després de dos anys de treball, la immensa majoria del Parlament de Catalunya està d'acord a abordar una reforma de l'Estatut per aprofundir l'autogovern, alhora que ha trobat, després d'un llarg debat, els punts que caldria treballar. Amb tot, aquests mateixos partits coincideixen que sense una reforma constitucional, el marge de maniobra és prou estret. Pel que fa a la llengua, tant per allò recollit a l'informe final com per les reserves i conclusions que presenten els diferents grups parlamentaris, sembla que hi ha una gran coincidència que els canvis a favor de la normalització de la llengua catalana s'han d'inscriure més aviat en la modificació del marc legal estatal i no en una eventual reforma de l'Estatut.

c) *La constitució de la Ponència per a la Reforma de l'Estatut*

Al començament del següent període de sessions del Parlament de Catalunya, en el si de la Comissió d'Organització i Administració de la Generalitat i Govern Local, en sessió tinguda el 19 de febrer del 2003, es nome-

49. BOPC, núm. 366, pàg. 86.

50. BOPC, núm. 366, pàg. 78.

51. DSPC-P, núm. 110, 17.12.2002.

na la Ponència que ha d'elaborar la proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia.⁵² Aquesta Ponència està integrada per Ramon Camp, Jaume Camps i Enric Millo, del Grup Parlamentari de Convergència i Unió; Josep M. Vallès i Joaquim Nadal, del Grup Parlamentari Socialistes-Ciutadans pel Canvi; Joan Ridaó, del Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana de Catalunya, i Rafael Ribó, del Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya-Verds. El Grup Parlamentari Popular no nomena cap ponent.

Aquesta Ponència té una activitat baixa i, a la pràctica, es limita a rebre les propostes que li aporten els quatre grups parlamentaris participants. En aquests documents, cada força política específica —més o menys detalladament segons el cas— la seva posició respecte al procés de reforma de l'Estatut d'autonomia.

El primer document que arriba a l'opinió pública i que recull, també, la Ponència parlamentària és el del psc-Ciutadans pel Canvi, presentat al Parlament de Catalunya el 25 de març del 2003. Aquest text es titula *Bases per a l'elaboració de l'Estatut de Catalunya* i articula un seguit de principis que han de servir, a parer dels socialistes i aliats, per preparar durant els mesos vinents la redacció del projecte d'Estatut. És un text relativament breu, de 9 pàgines, en què hi ha les deu bases de la proposta socialista. A la base segona, sobre «Drets, llibertats i compromís social», hi ha la referència a la qüestió lingüística:

«4. La llengua pròpia de Catalunya és el català. El català i el castellà són llengües oficials a Catalunya. Tothom té el dret d'usar ambdues llengües. Per tal que el deure ciutadà de conèixer ambdues llengües pugui tenir plena efectivitat, la Generalitat posarà els mitjans adequats perquè tothom accedeixi a aquest coneixement. La llengua aranese és també oficial a la Val d'Aran. La Generalitat instarà iniciatives estatals per a conservar i protegir el patrimoni lingüístic i cultural de l'Espanya plural i per impulsar el seu reconeixement en les institucions de la Unió Europea. Així com l'Estat ha de protegir la llengua i cultura catalanes i altres símbols d'identitat, Catalunya considera el castellà i la cultura castellana com a patrimoni de present i de futur.»⁵³

La proposta socialista no s'allunya gaire de l'Estatut del 1979. L'esment al «deure ciutadà de conèixer ambdues llengües» és ambigu, ja que evita parlar de «deure legal» i, en tot cas, només ha de tenir plena efectivitat després que la Generalitat hagi posat els mitjans adequats perquè tot-

52. BOPC, núm. 398, 3.3.2003.

53. psc-Ciutadans pel Canvi, *Bases per a l'elaboració de l'Estatut de Catalunya*, 2003, pàg. 3.

hom hagi accedit a aquest coneixement. La novetat més rellevant és l'asseveració que «Catalunya considera el castellà i la cultura castellana com a patrimoni de present i de futur». Es tracta d'un plantejament de reciprocitat: si l'Estat protegeix la llengua i la cultura catalanes, Catalunya ha de fer el mateix amb el castellà. El PSC-Ciutadans pel Canvi s'ubiquen en una proposta que consagra la desigualtat entre el català i el castellà. Des del moment que l'estatus del castellà no només no és qüestionat sinó que, a més, es diu que és patrimoni de present i de futur de Catalunya, el català perd posicions com a llengua pròpia de Catalunya. El deure de conèixer el castellà continua d'acord amb la Constitució, mentre que el deure de conèixer el català serà un «deure ciutadà» i després d'un seguit de condicionaments.

El segon document d'una força política sobre la reforma de l'Estatut que es fa públic és el d'Iniciativa per Catalunya-Verds. En efecte, la Comissió Permanent d'ICV va aprovar el 3 d'abril del 2003 les *Bases per a la reforma constitucional i estatutària. Una proposta des del federalisme pluralista i la radicalitat democràtica. Un procés de participació social per a l'elaboració d'un nou Estatut*. Al llarg de 31 pàgines, ICV desplega la seva proposta política a través de dotze bases, amb un contingut que fa referència tant a la reforma de l'Estatut com a la reforma de la Constitució. El primer esment a la qüestió lingüística apareix en l'àmbit de l'Estat, concretament en el marc de la reforma del Senat, quan ICV advoca perquè «totes les llengües de l'Estat han de ser oficials en tot el territori estatal i, per tant, amb plena igualtat en tots els organismes i institucions. Com a primer pas, s'equipararan totes les llengües al Senat, tant pel que fa referència a l'oficialitat com a l'ús».⁵⁴

En pàgines posteriors, ICV exposa les seves bases per a la reforma de l'Estatut. A la base primera, relativa als principis fonamentals (llibertat, drets socials, sostenibilitat, pau i participació ciutadana), fixa el terreny per on es mourà la seva proposta en temes lingüístics:

«6. Catalunya és una nació solidària amb els altres pobles d'Espanya, amb els quals comparteix un Estat comú que s'organitza territorialment a partir dels principis del federalisme pluralista. La llengua i la cultura catalanes són pròpies de l'Estat en igualtat de condicions amb la resta de llengües i en tot el territori de l'Estat. [...]

»8. El català és la llengua pròpia de Catalunya. El català, el castellà són llengües oficials, així com el basc i el gallec en tant que llengües oficials a tot l'Estat. L'aranès és també llengua oficial a la Vall d'Aran.»⁵⁵

54. ICV, *Bases per a la reforma constitucional i estatutària*, 2003, pàg. 9.

55. ICV, *op. cit.*, pàg. 11.

La proposta d'ICV és claríssima: l'Estat espanyol tindrà quatre llengües pròpies que seran, per tant, també oficials arreu del territori. En conseqüència, Catalunya passarà a tenir quatre llengües oficials: el català (definit també com «la llengua pròpia de Catalunya»), el castellà, el basc i el gallec. Finalment, a la Vall d'Aran, hi haurà una cinquena llengua oficial, l'aranès.

Aquesta disposició es completa en l'apartat de drets que han de tenir els ciutadans. En l'àmbit lingüístic, ICV proposa el següent:

«4. Tots els ciutadans i totes les ciutadanes tenen el dret a accedir al ple domini del català i del castellà. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya. Al mateix temps s'establirà la col·laboració de la Generalitat amb els altres territoris de parla catalana. La parla aranesa serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció.»⁵⁶

ICV, quan parla de drets, els redueix només a dues de les quatre llengües que abans havia proposat com a oficials. En aquest sentit, només hi ha drets respecte del català i el castellà. La redacció d'aquesta disposició és molt semblant a la de l'Estatut del 1979, només amb la introducció de «la col·laboració de la Generalitat amb els altres territoris de parla catalana». Quant a l'aranès, aquí té un nivell de reconeixement baixíssim, alhora que la proclamació de la seva oficialitat s'ha obviat. Les contradiccions entre aquesta disposició i l'anterior són molt grans. Tanmateix, atès que és més factible la reforma de l'Estatut que no pas la de la Constitució, la proposta d'ICV que ha de ser tinguda com a referent és la de l'Estatut. En aquest cas, ICV, pel que fa a la qüestió lingüística, no introdueix cap novetat significativa respecte del text aprovat el 1979, vint-i-tres anys enrere.

El tercer document és el que presenta Esquerra Republicana de Catalunya, també al Parlament, el dia 4 d'abril. Porta per títol *Constitució de l'Estat Lliure de Catalunya. Projecte de l'Estatut Nacional*. Es tracta d'un text articulat, amb 68 articles, dues disposicions transitòries, una disposició derogatòria i una disposició final. Al llarg de 26 pàgines, ERC descabdella el que hauria de ser el nou text que regulés l'autogovern de Catalunya, sota la forma d'Estat lliure associat al Regne d'Espanya i en el marc de l'actual Constitució espanyola del 1978. Pel que fa a la llengua, ERC exposa la seva posició a l'article 3, «De la llengua catalana i el foment de la catalanofonia»:

56. ICV, *op. cit.*, pàg. 12.

«1. La llengua pròpia de Catalunya és el català. Per ser el català patrimoni d'altres estats, territoris i comunitats, l'Estat Lliure, a fi de preservar-lo i fomentar-lo, podrà:

- a) Establir-hi lliurement convenis de col·laboració.
- b) Sol·licitar del Regne d'Espanya que celebri els tractats internacionals que permetin l'establiment de relacions culturals amb aquests altres estats.

2. L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és l'aranès, occità parlat a la Vall d'Aran. Tots els catalans i catalanes tenen el deure de conèixer-lo i el dret d'usar-lo.

3. La Generalitat ha de promoure les condicions per tal que la llengua catalana recuperi la condició de llengua nacional comuna de la ciutadania de Catalunya en tots els àmbits públics i d'idioma d'acollida de les persones nouvingudes.

4. La Generalitat ha de garantir el coneixement del castellà i el dret d'usar-lo oficialment, d'acord amb l'ordenament constitucional vigent.

5. La Generalitat ha de vetllar per l'accés general al coneixement de la llengua catalana, així com pel respecte de l'ús de les altres llengües oficials a la Unió Europea i les de les poblacions extracomunitàries desplaçades a Catalunya, en proporció a la seva importància demogràfica en determinades comarques.

6. La Generalitat ha de promoure el reconeixement de la llengua catalana com a llengua oficial a les institucions que superin l'àmbit de Catalunya.»⁵⁷

La proposta d'ERC estableix una clara preeminència del català que, juntament amb l'aranès (l'occità parlat a la Vall d'Aran), són els idiomes oficials de Catalunya. Fixa, per al català, el mateix que la Constitució espanyola fixa per al castellà en el conjunt de l'Estat, això és, que «tots els catalans i catalanes tenen el deure de conèixer-lo i el dret d'usar-lo». Val a dir que això no s'estableix per a l'altra llengua oficial de Catalunya, l'aranès. Així mateix, ERC fixa a la seva proposta d'Estatut l'orientació que ha de prendre la futura política lingüística de la Generalitat. Així, la Generalitat «ha de promoure les condicions per tal que la llengua catalana recuperi la condició de llengua nacional comuna de la ciutadania de Catalunya en tots els àmbits públics i d'idioma d'acollida de les persones nouvingudes». Aquesta disposició implica el reconeixement explícit que el català no és «la llengua nacional comuna» i deixa oberta la qüestió de saber quina llengua fa aquesta funció, si és que hi ha tal llengua. Finalment, ERC proposa que la Generalitat hagi de garantir el coneixement del castellà i el dret d'usar-lo

57. ERC, *Constitució de l'Estat Lliure de Catalunya*, 2003, pàg. 3.

oficialment, d'acord amb l'ordenament constitucional vigent, a la vegada que ERC advoca per l'extensió d'un plurilingüisme ambiciós, ja que fixa que la Generalitat ha de vetllar «pel respecte de l'ús de les altres llengües oficials a la Unió Europea i de les poblacions extracomunitàries desplaçades a Catalunya», això sí, «en proporció a la seva importància demogràfica en determinades comarques».

En l'article 4, ERC fa una referència a l'autoritat lingüística comuna. De fet, ERC proposa que es determini a l'Estatut de Catalunya que l'Institut d'Estudis Catalans és l'autoritat lingüística pel que fa a l'idioma català. Però aquesta autoritat regeix a Catalunya, ja que a la proposta d'ERC es preveu que «la Generalitat de Catalunya ha de promoure acords amb les institucions representatives dels altres territoris de llengua catalana per tal que les autoritats lingüístiques dels territoris respectius acordin les fórmules de cooperació amb l'Institut d'Estudis Catalans per garantir la preservació i la promoció de la llengua comuna».⁵⁸

En definitiva, la proposta d'ERC no va gaire més enllà d'allò que ja està previst al marc legal vigent (Constitució, Estatut i Llei de política lingüística, bàsicament). Les novetats són tres: l'oficialitat de l'aranès a Catalunya, el deure de conèixer el català i la fixació de l'objectiu de la política lingüística de la Generalitat perquè el català torni a recuperar la condició de llengua nacional comuna de la ciutadania de Catalunya.

El darrer document que es fa públic per part d'una força política és el que presenta Convergència i Unió en un acte al Palau Sant Jordi de Barcelona el 6 d'abril de 2003. Es tracta d'un text de 44 pàgines que porta per títol *Bases per a un nou estatut nacional de Catalunya*. Després d'una introducció, CIU exposa vint-i-dues bases, cadascuna amb un seguit de propostes més concretes. És, conjuntament amb el text d'ERC, el text més extens sobre la reforma de l'Estatut. Quant a la qüestió lingüística, CIU parteix de l'assumpció que «la llengua nacional i pròpia de Catalunya és el català»,⁵⁹ i afegeix que «la llengua pròpia de Catalunya és el català, i en conseqüència tindrà un caràcter general d'ús preeminent a nivell institucional. Els ciutadans i ciutadanes tindran dret a obtenir tot tipus de documentació oficial en català (passaports, carnet de conduir, document d'identitat, entre d'altres)».⁶⁰

No obstant això, CIU concreta molt més la seva proposta sobre la llengua i el règim lingüístic de Catalunya a la base 9, on presenta setze mesures específiques:

58. ERC, *op. cit.*, pàg. 3.

59. CIU, *Bases per a un nou estatut nacional de Catalunya*, 2003, pàg. 10.

60. CIU, *op. cit.*, pàg. 14.

- «1. El català és la llengua pròpia de Catalunya.
2. El català és l'idioma oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.
3. Tots els catalans tenen el deure de conèixer les dues llengües oficials i el dret d'usar-les indistintament d'acord amb la llei i no poden al·legar-ne desconeixement amb validesa jurídica.
4. El català, com a llengua pròpia, és la llengua d'ús preferent de les institucions públiques de Catalunya i dels serveis que prestin. També ho és dels mitjans de comunicació institucionals i d'aquells subjectes al règim de concessió per part de les administracions catalanes.
5. Tots els ciutadans i les ciutadanes tenen el dret a utilitzar el català i a ser atesos en qualsevol de les llengües oficials en les seves relacions amb totes les administracions públiques i l'Administració de justícia. En aquest darrer sentit, cal establir el principi del deure de coneixement d'ambdues llengües oficials per a l'exercici de les funcions públiques a Catalunya.
6. Els ciutadans i ciutadanes tenen també el dret a ser atesos en qualsevol de les dues llengües oficials en tots aquells serveis i prestacions que s'adrecin al públic.
7. Reconèixer explícitament la competència exclusiva de la Generalitat per regular l'ús del català a Catalunya, per tal de promoure'l en tots els àmbits en què es requereixi amb la finalitat de fer efectiu el seu caràcter de llengua pròpia.
8. Garantir l'ús normal del català en l'activitat de l'Administració pública estatal, l'Administració de justícia, el notariat i els registres públics.
9. Incorporar el principi de promoció del català per part dels mitjans audiovisuals, públics i privats, dependents de l'Estat o subjectes a la seva concessió incloent mesures obligatòries de programació descentralitzada en llengua catalana.
10. Incorporar el reconeixement i respecte a la unitat de la llengua catalana.
11. Incorporar el català en tots els documents administratius d'identificació personal que emet l'Estat, com ara el passaport, el llibre de família, la targeta de residència o el permís de treball, i en general a tots els documents públics atorgats a Catalunya.
12. Establir que la retolació, la senyalització, la publicitat i les comunicacions al públic, orals, escrites o virtuals, en territori català es facin almenys en català.
13. Reconèixer la validesa de la utilització exclusiva del català per a la informació general a la ciutadania en l'àmbit públic i privat i que les dades que figuren en l'etiquetatge i en l'embalatge i les instruccions d'ús dels productes fabricats a Catalunya que es distribueixen en el seu àmbit territorial han de constar almenys en català.
14. Establir el compromís de l'Estat per tal que el català pugui ser utilitzat en les relacions amb els òrgans i institucions constitucionals (Corts

Generals, Tribunal Constitucional, Govern, Defensor del Poble, entre d'altres).

15. Establir el compromís de l'Estat d'obtenir el reconeixement de l'oficialitat del català a la Unió Europea i donar suport a la projecció exterior de la llengua i la cultura catalana, que correspon a la Generalitat, en col·laboració amb les institucions de govern dels altres territoris de parla catalana.

16. Protegir i fomentar l'aranès com a llengua també oficial a l'Aran.»⁶¹

ciU opta per incorporar a l'Estatut bona part de les disposicions que ja estan vigents en la normativa lingüística que desenvolupa l'Estatut del 1979 (especialment totes aquelles que, pouant en la concepció del català com a llengua pròpia de Catalunya, li han atorgat una certa preeminència sobre el castellà), a la vegada que incorpora dos elements nous. Per un cantó, recupera la vella demanda del deure de conèixer el català i hi afegeix com s'ha d'entendre aquest deure legal. En aquest sentit, ciU segueix la doctrina que el Tribunal Constitucional va fixar per al castellà: els ciutadans no poden al·legar amb validesa jurídica el desconeixement d'una llengua oficial. Per un altre cantó, i en segon lloc, estendre l'ús del català més enllà de les institucions catalanes, és a dir, cap a les institucions i òrgans d'abast estatal. Finalment, ciU també incorpora com a propostes emblemàtiques el reconeixement de «la validesa de la utilització exclusiva del català per a la informació general a la ciutadania en l'àmbit públic i privat i que les dades que figuren en l'etiquetatge i en l'embalatge i les instruccions d'ús dels productes fabricats a Catalunya que es distribueixen en el seu àmbit territorial han de constar almenys en català» i també «el reconeixement del català a la Unió Europea». Per acabar, contrasta fortament la preocupació per les polítiques a l'entorn del català amb allò que es preveu per a l'aranès. En aquest cas, ciU proposa «protegir i fomentar l'aranès com a llengua també oficial a l'Aran». Per tant, restringeix l'àmbit territorial de la seva oficialitat.

De les quatre propostes presentades, només la de ciU explícita amb més detall una voluntat de reforçar millor l'estatus legal del català a Catalunya. ERC s'hi acosta bastant, però no passa d'algunes declaracions d'intencions. Per la seva banda, icv —deixant de banda la seva proposta de canvi constitucional i que voldria l'oficialitat igualitària del castellà, el català, el basc i el gallec arreu de l'Estat— no proposa res de nou respecte d'allò que diu l'actual Estatut. Finalment, el psc no només planteja quedar-

61. ciU, *op. cit.*, pàg. 24-25.

se en allò que diu l'actual Estatut, sinó que hi afegeix la consideració del castellà com a patrimoni de present i de futur de Catalunya.

En realitat, totes aquestes propostes es feien també tenint en compte l'inici del proper cicle electoral. En efecte, fins i tot la presentació de les propostes esmentades va formar part d'actes de la campanya electoral que estava començant, la de les eleccions municipals, que havien de tenir lloc el maig del 2003. Per aquesta raó, els treballs de la Ponència queden aturats i ja no es reprendran, perquè passat el període de vacances parlamentàries de l'estiu, el president de la Generalitat va convocar eleccions per al 16 de novembre del 2003.

Els partits catalans van concórrer a les eleccions amb el compromís que a la propera legislatura es dedicarien a promoure la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Als debats corresponents, els partits haurien de partir de l'informe de la Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern que va aprovar el Parlament el 17 de desembre de 2002, els seus respectius documents de bases i de propostes presentats a la Ponència sobre la Reforma de l'Estatut i els seus programes electorals, que van ser el compromís que lliurement van contraure amb els seus votants.

El resultat de les eleccions del novembre va ser el següent. CiU va obtenir 46 escons; el PSC-Ciutadans, 42; ERC, 23; PP, 15, i ICV-EA, 9. D'acord amb aquest repartiment d'escons, hi havia tres coalicions vencedores mínimes possibles: CiU-PSC, CiU-ERC i PSC-ERC-ICV-EA. Descartada la coalició entre les dues forces més votades, ERC tenia la clau per decidir per quina majoria parlamentària es decantava. Finalment, el 10 de desembre, el president del Parlament de Catalunya proposa que se sotmeti al debat d'investidura el candidat del PSC, Pasqual Maragall, que tenia el suport ja compromès d'ERC i d'ICV-EA. El 14 de desembre se signa, al Saló del Tinell, a Barcelona, el pacte de govern entre el PSC, ERC i ICV-EA. Després de rebre 74 vots a favor i 61 vots en contra, Pasqual Maragall pren possessió com a president de la Generalitat el dia 20 de desembre de 2003.

4. CONCLUSIONS

El procés de reforma de l'Estatut d'autonomia s'inicia per raó de les necessitats tàctiques de les diferents forces polítiques, en especial ERC —que volia posar en dificultats CiU— i el PSC, que volia guanyar-se la confiança d'ERC per bastir una alternativa a CiU. Ja des del començament, la reforma de l'Estatut es vincula a un procés més ampli de reforma constitucional. No obstant això, aquesta darrera no es planteja estrictament davant les enor-

mes dificultats per tirar-la endavant. En canvi, els esdeveniments polítics marcats per una successió de convocatòries electorals fan més possible abordar un canvi en el text estatutari. Els partits catalans inicien el procés creant una Comissió d'Estudi per a l'Aprofundiment de l'Autogovern que, com el seu nom indica, té un clar caràcter exploratori i analític. En aquests moments, ja queda clar que una reforma de l'Estatut no tindrà gaires conseqüències en l'ampliació de l'autogovern de Catalunya si no es toca també la Constitució (que no serà el cas) i que en cap moment s'intenta argumentar que cal una reforma de l'Estatut per la qüestió lingüística. Així, ja des del començament, és evident que per protegir més la viabilitat del català a Catalunya o per garantir els drets dels catalanoparlants, no cal una reforma de l'Estatut, això és, que el marc legal vigent aleshores era acceptable a parer de la gran majoria de forces polítiques.

Per tot plegat, els partits avancen en la discussió de la reforma de l'Estatut amb la premissa d'intentar fer un text que especifiqui millor les competències de la Generalitat, amb l'esperança que això serveixi per protegir-les millor («blindar-les») enfront de les pretensions de l'Administració central de l'Estat d'incidir-hi. En aquest context, s'hi troba allò referit a la política lingüística. Els partits plantegen, inicialment, dues vies. La principal consisteix a assenyalar les insuficiències en el reconeixement del plurilingüisme a les institucions centrals de l'Estat i en l'Administració de justícia. Els partits, i alguns experts en dret, marquen algunes fites que es podrien aconseguir, així com alguns mecanismes que s'haurien de posar en marxa. Tots afecten lleis orgàniques i, per tant, el seu canvi depèn d'una majoria al Parlament espanyol. La seva via, secundària, consisteix a intentar que l'Estatut reculli en el seu si algunes disposicions en matèria de llengua que estan en normes legals de rang inferior.

Més enllà d'aquestes coincidències, els partits mostren importants diferències sobre el disseny final del règim lingüístic que cal aplicar a Catalunya. Aquestes diferències són ja històriques: són les que es van palesar en el moment de redactar l'Estatut del 1979, la Llei de normalització lingüística a Catalunya de 1983 i la Llei de política lingüística de 1998.

Entre els cinc grups parlamentaris a Catalunya, el PP manté una posició més allunyada de la resta. Opta per rebutjar la reforma estatutària i, amb relació a la llengua, posa un fort èmfasi en la idea del bilingüisme i en el dret a triar llengua oficial. En un pol oposat, hi ha els plantejaments de CiU i d'ERC. Ambdues forces polítiques estan formalment compromeses en la defensa de la preeminència del català a Catalunya i en la defensa dels drets lingüístics dels catalanoparlants. Tanmateix, CiU es mostra més detallista i, fins i tot, una mica més ambiciosa en aquesta qüestió que ERC. No obs-

tant això, el punt de trobada de CIU i ERC és la demanda d'incloure al nou marc legal el deure de conèixer el català. De fet, no fan res més que recurar una vella demanda que ja havien plantejat el 1979 i que havia estat derrotada per la voluntat conjunta del PSC, el PSUC i la UCD. Entre el PP i el posicionament de CIU i ERC, hi ha el del PSC i d'ICV. Per la seva banda, ICV té una proposta continuïsta respecte de l'Estatut vigent, si bé proposa canvis profunds en el conjunt de l'Estat, que si s'arribessin a aplicar (després d'una gran reforma de la Constitució espanyola), Catalunya —com el conjunt de l'Estat— passaria a tenir quatre (o cinc, si s'hi compta l'aranès) llengües oficials: el català, el castellà, el basc i el gallec. Finalment, el PSC també presenta una proposta molt continuïsta, si bé hi introdueix un reconeixement del castellà com a patrimoni de Catalunya, la qual cosa ha de tenir un impacte en la qualificació del català com a llengua pròpia de Catalunya.

Els partits tanquen el debat centrant l'acord en la idea d'allò que caldria fer en l'àmbit de l'Administració central de l'Estat i en la de justícia, però palesen una considerable distància quant als continguts precisos del que pot ser el nou Estatut. El punt de fricció serà el «deure de conèixer el català», el paper del castellà a Catalunya i l'abast i la concreció que ha de tenir l'article (o els articles) sobre la llengua a l'Estatut.

—abstract / resumen—

THE LANGUAGE QUESTION
IN THE FIRST STEPS OF THE PROCESS
OF REFORMING THE CATALAN STATUTE
OF AUTONOMY (1999-2003)

Jordi ARGELAGUET I ARGEMÍ

The process of reforming the Statute of Autonomy has taken up a good deal of the political debate in Catalonia in recent years. In this article, we discuss the first steps, those taken in the period that goes from the passage of the Language Policy Act on December 30, 1997, through the Catalan legislative elections in November, 2003. Special mention is made of the language question. The objective of the article is to describe and

LA CUESTIÓN LINGÜÍSTICA
EN LOS PRIMEROS PASOS DEL PROCESO
DE REFORMA DEL ESTATUTO
DE AUTONOMÍA DE CATALUÑA
(1999-2003)

Jordi ARGELAGUET I ARGEMÍ

El proceso de reforma del Estatuto de autonomía ha ocupado buena parte del debate político de Cataluña en los últimos años. En este artículo se exponen los primeros pasos, aquéllos que se dan en el periodo que va desde la aprobación de la Ley de política lingüística, el 30 de diciembre de 1997, hasta las elecciones legislativas catalanas de noviembre del 2003, y se incide especial-

analyze the partisan proposals regarding the language regime that it is hoped will be included in the new Statute of Autonomy. This process is set forth in three major sections. In the first, we discuss the immediate precedents, going from the 1998 Language Policy Act to the consequences of the results of the Spanish legislative elections in 2000. The second goes straight to the point, analyzing the key elements of the beginning of the Statute of Autonomy reform process. This section details the creation, functioning and results of the Study Commission for the Furtherance of Self-government; the work of the Study Commission on the Language Question, and finally, the forming of a commission to reform the Statute. Finally, the third and final section is devoted to some brief conclusions, namely, that the process to reform the Statute of Autonomy began as a result of the tactical needs of the different political groups, especially ERC, which wanted to put CIU in a difficult situation, and the PSC, which wanted to win over ERC in order to construct an alternative to CIU.

The Catalan parties began the process by creating a Study Commission for the Furtherance of Self-Government in November, 2000. As its name indicates, the Commission had a clearly exploratory and analytical character. At that time, it was already clear that a reform of the Statute would scarcely have any consequences for the expansion of self-government in Catalonia unless the Constitution was also amended, which was not going to be the case. At no time was an attempt made to argue that it was necessary to reform the Statute because of the language question. Thus, from the very beginning, it was evident that in

mente en lo referente a la cuestión lingüística. El objetivo del artículo es describir y analizar cuáles son las propuestas partidistas que existen con respecto al régimen lingüístico que debe recoger el nuevo Estatuto. La exposición de este proceso está organizada en tres grandes apartados. En el primero, se comentan los antecedentes inmediatos, desde la Ley de política lingüística de 1998 a las consecuencias de los resultados de las elecciones legislativas españolas del 2000. En el segundo, se entra directamente en materia y se analiza el núcleo del inicio del proceso de reforma del Estatuto. En este apartado se detalla la creación, el funcionamiento y los resultados de la Comisión de Estudio para la Profundización del Autogobierno; los trabajos de la Comisión de Estudio sobre la Cuestión Lingüística y, finalmente, la constitución de la Ponencia para la Reforma del Estatuto. Finalmente, la tercera parte y última se dedica a unas breves conclusiones finales, en las cuales se resalta que el proceso de reforma del Estatuto de autonomía se inicia a causa de las necesidades tácticas de las diferentes fuerzas políticas, en especial ERC —que quería poner en dificultades a CIU— y el PSC, que quería ganarse la confianza de ERC para construir una alternativa a CIU.

Los partidos catalanes inician el proceso creando una Comisión de Estudio para la Profundización del Autogobierno en noviembre del 2000, que, como su nombre indica, tiene un carácter exploratorio y analítico. En estos momentos ya ha quedado claro que una reforma del Estatuto no tendrá muchas consecuencias en la ampliación del autogobierno de Cataluña si no se modifica también la Constitución (y no será

order to better protect the viability of Catalan in Catalonia or to guarantee the rights of Catalan speakers, a reform of the Statute was not necessary. In any case, the debate was undertaken and the differences that both parties had shown historically became evident once again. The parties closed this first phase of debate by focusing the agreement on what would have to be done at the level of the central government and the justice sector, but they evidenced a considerable gap regarding the specific content of the new Statute. The sore spot was the «duty to know Catalan,» the role of Spanish in Catalonia and the scope and implementation that the article (or articles) on language in the Statute were to have.

éste el caso) y que en ningún momento se intenta argumentar que es necesaria una reforma del Estatuto por la cuestión lingüística. Así, ya desde el comienzo, es evidente que para proteger más y mejor la viabilidad del catalán en Cataluña o para garantizar los derechos de los catalanohablantes, no es necesaria una reforma del Estatuto. Con todo, el debate se aborda y las diferencias en esta materia históricamente manifestadas por los partidos políticos se vuelven a evidenciar. Los partidos cierran el debate en esta primera fase centrando el acuerdo en lo que habría que hacer en el ámbito de la Administración central del Estado y en la de justicia, pero manifiestan una considerable distancia en cuanto a los contenidos precisos de lo que puede ser el nuevo Estatuto. El punto de fricción será el «deber de conocer el catalán», el papel del castellano en Cataluña y el alcance y la concreción que debe tener el artículo (o los artículos) sobre la lengua en el Estatuto.